

*Приходько В. С.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов
Харківської державної академії фізичної культури**Божко Ю. О.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики англійської мови
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*

АФГАНСЬКІ ЖІНКИ В РОМАНІ ХАЛЕДА ХОССЕЙНІ «ТИСЯЧА СЯЮЧИХ СОНЦЬ»

Анотація. Однією з найпомітніших фігур у сучасній літературі став Халед Хоссейні – автор романів «Тисяча сяючих сонць», «Той, хто біжить за вітром», «І луна летить по горах». Халед Хоссейні – один з сучасних американських письменників афганського походження. Мета статті – проаналізувати творчість відомого письменника Халеда Хоссейні в контексті роману «Тисяча сяючих сонць», показати своєрідність його художнього твору та жіночі образи в романі. Роман «Тисяча сяючих сонць» присвячений усім жінкам Афганістану. У романі Х. Хоссейні головними героїнями стають дві жінки – Маріам і Лейла, які, попри століття цивілізації і високих технологій, знаходяться в безправному становищі в Афганістані. Походження не має значення, оскільки як багаті, так і бідні жінки не можуть безпечно вийти на вулицю самотужки. Маріам і Лейла – цілком різні особистості, що живуть у зовсім різних світах, інакше і не пов'язані були б їхні долі, якби не жорстока війна. На сторінках роману «Тисяча сяючих сонць» описується світ недалекого минулого, автор чітко зазначає, де саме розгортається сюжет, подаються роздуми щодо людського досвіду минулих років та порівняння того, до чого можуть призвести однакові революційні ідеї, але з різними шляхами та метою їхнього здійснення. Халед Хоссейні пропонує нам своє бачення світу, глумачення подій. Біографічний вимисел є лише імітацією біографії реального автора, сучасні твори ведуть діалог з літературою минулого, де автор зорієнтований не на читача, а на себе. Для автора важливо зрозуміти дійсність, спробувати пізнати природу речей. Роман Х. Хоссейні неймовірно трагічний і чарівно прекрасний, як старозавітна історія. Процес сприйняття Сходу на Заході проходив різні стадії – свої місця займають у відповідних літературах старозавітна тематика, інтерес до східних світо-пізнаних систем і загальнокультурної спадщини, нарешті – до революційних виступів в Кабулі. У країні, позбавленій досвіду історії, суперечності прогресу позначилися з особливою гостротою – хижацтво, спекуляції, цинічне пограбування, – і все розквітало майже без перешкод, до того ж у країну прийшла війна.

Ключові слова: Халед Хоссейні, «Тисяча сяючих сонць», війна, ідейно-художня система, жіночий образ.

Постановка проблеми. Романи відомого сучасного американського письменника афганського походження Халеда Хоссейні «Тисяча сяючих сонць» [1], «Той, хто біжить за вітром», «І луна летить по горах» є відображенням внутрішнього

світу митця, а теми війни, любові, дружби, помсти є одними з найбільш актуальних в його творах, як і у кожній літературній епосі.

Сьогодні російсько-українська війна відкрила нові грані людського горя. Війна, розруха, голод, анархія, утиски так само змусили мільйони людей залишити свої будинки й бігти з Афганістану в сусідні Пакистан і Іран. Багато що з того, про що писав Х. Хоссейні, актуально й в наші дні, стільки вкладено в його твори болі, душі й таланту; при цьому яскраво проявилася індивідуальність письменника. У своїх творах Х. Хоссейні коментує приведені ним відомості не лише про війну, а й про історичні й культурні події минулого й сучасності.

Романні чесноти письменника визначаються не тільки їх внутрішніми властивостями, але і їх резонансом, спрямуванням їх сенсів зовні – до часу. Гідність романів Х. Хоссейні невіддільна від гідності письменника і його долі; це необхідно відчувати. В його творах піднімаються теми, про які інші забули або не наважувалися сказати, але за останній рік війни з рашистами вони знов стали важливими. Це й теми війни, боротьби двох жінок, прагнення любові й щастя. Розкривається людська суть несправедливості: жорстокість, безкарність, разом із людською підтримкою один одного в горі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У літературознавстві представлено мало статей, пов'язаних з аналізом творчості Халеда Хоссейні [2; 3; 4; 5]. Тому дослідження роману «Тисяча сяючих сонць» вимагає подальшого аналізу, уточнень, узагальнень. В аналітичній критиці немає праць, присвячених темі війни в контексті сучасної російсько-української війни.

Мета статті – проаналізувати творчість відомого письменника Халеда Хоссейні в контексті роману «Тисяча сяючих сонць», показати своєрідність його художнього твору, жіночі образи.

Виклад основного матеріалу. Сучасний роман Х. Хоссейні «Тисяча сяючих сонць» відображає дійсність з її різноманітних ракурсів. Майбутній письменник народився в Афганістані, в Кабулі, в інтелігентній родині: батько – дипломат, мати – філологиня за фахом. За місцем призначення батька сім'я переїхала до Парижу в 1976 р. Протягом життя Х. Хоссейні допомагає афганським дітям.

На сторінках роману «Тисяча сяючих сонць» описується світ недалекого минулого, автор чітко зазначає, де саме розгортається сюжет, подаються роздуми щодо людського досвіду

минулих років та порівняння того, до чого можуть призвести однакові революційні ідеї, але з різними шляхами та метою їхнього здійснення. Про це свідчить вторгнення радянських військ в Афганістан. Безумовно, сприйняття кожним свого світу суб'єктивно.

Х. Хоссейні пропонує нам своє бачення світу, своє тлумачення, свій несподіваний погляд. Біографічний вимисел є лише імітацією біографії реального автора, сучасні твори ведуть діалог з літературою минулого, де автор при цьому зорієнтований не на читача, а на себе. Мета автора – зрозуміти дійсність, спробувати пізнати природу речей. Роман Х. Хоссейні неймовірно трагічний і чарівно прекрасний, як старозавітна історія. Тема Сходу відбивалася в літературах Заходу різними ідейно-художніми системами.

Роман «Тисяча сяючих сонць» присвячений усім жінкам Афганістану, він швидко розійшовся в англійських країнах світу. Х. Хоссейні переконливо передає в романі боротьбу між стихіями дня і ночі з остаточною перемогою останньої. Тяга до афганської поезії була не просто біографічною випадковістю Х. Хоссейні, а данню часу.

У романі Х. Хоссейні головними героїнями стають дві жінки – Маріам і Лейла, які, попри століття цивілізації й високі технології, знаходяться в безправному становищі в Афганістані. Походження не має значення, оскільки як багаті, так і бідні жінки не можуть безпечно вийти на вулицю самотужки.

Маріам і Лейла – цілком різні особистості, що живуть у зовсім різних світах, інакше і не пов'язані були б їхні долі, якби не жорстока війна. Маріам – незаконно народжена дочка («харамі») багатого бізнесмена, змушена змалку пізнавати гіркоту нещастя та відчувати своє становище. Її віддали заміж у 15 років, проте вона не може мати дітей. Лейла, навпаки, народилася в дружній родині, красуня, освічена, була улюбленою дочкою і мріяла про захоплене й прекрасне життя.

Обидві дівчини проживали в абсолютно різних реаліях, і їхні шляхи ніколи не перетиналися б, якби не прийшла війна, що змінила все. Жорстокі реалії воєнного шквалу змусили їх зустрітися і стати свідками страшних подій. І хоча їхні минулі життя відрізнялись як небо й земля, вони були об'єднані спільними випробуваннями й важливими рішеннями, які їм довелося приймати.

Несподівана зустріч жінок перевернула життя Маріам і Лейли, а також змусила їх переглянути свої погляди на світ. Вони змогли знайти в собі сили та зблизитися, заслуговуючи нашу повагу за те, як вони пережили трагедії й знайшли в собі мужність для подальшого протистояння життєвим випробуванням.

Любов Маріам до батька обернулася бідною, нещастям, убогістю, нескінченними бідами та поневіряннями, пекучою тугою незаконно народженої. Батько лагідно називав Маріам «моя квіточка», поряд з ним вона вже не була «харамі». Х. Хоссейні передає обожнювання дочки в драматичному наростанні та розвитку.

Лейла – у перекладі «нічна красуня» – улюблена дочка в дружній сім'ї, що мріє про цікаве і прекрасне життя, як у старовинній арабській легенді з поеми Нізамі «Лейла і Меджнун» (1188) про нещасну любов хлопця, що мав прізвисько «Божевільний», до красуні Лейли.

Оповідання розгортаються на тлі тривалої Афганської війни, де автор описує події, які відбувалися в країні під час

вторгнення радянських військ. Звертаючись до історії та культури Афганістану, роман надає можливість краще зрозуміти сутність подій.

Слід відзначити, що автор не намагається ставити оцінку подіям чи стати на чийсь бік конфлікту. Замість цього, він ставить питання про те, чи може у Маріам і Лейли з'явитися надія під час війни. Їхні історії розповідаються без упереджень, щоб самому мати змогу розібратися у ситуації й сформувані власні думки та враження від прочитаного.

Роман Х. Хоссейні стає не тільки захопливим оповіданням про двох жінок, які опинилися в складних умовах, але й глибоким роздумом про природу людини, суспільства і надії в умовах війни та сумних змін.

Ще один з героїв роману – Тарік – улюблена пізня дитина, він народився, коли мамі було вже за 40, з численної сім'ї. Він вірний друг Лейли та постійний її захисник з дитинства. Він на протезі, бо п'ятирічним «вскочив на міну», залишену радянськими військами. Так само і сьогодні, використовуючи такий же підлий радянський досвід, набутий в Афганістані, рашисти калічать українських дітей, залишаючи в іграшках сховані міни.

Безумець Тарік, як його зневажливо називала матір Лейли, – одноногий син тесляра – був до нестями, ще з дитинства, закоханий у Лейлу, проте був розлучений з нею під час війни. Лейла і Тарік мріють одружитися, проте війна їх розлучає, і Лейлу змушують стати другою дружиною Рашида, мужа Маріам. Згодом із суперниць жінки стають подругами, захищаючи одна одну.

Останній рік життя в будинку Рашида був затьмарений в житті Лейли обтяжливим відчуттям наближення пологів від некоханого чоловіка, пологи невідворотно наближались, і особистою драмою для Лейли було чи залишати небажану дитину від Рашида, чи позбавитися від неї. Вона з тривогою і мукою чекала наближення пологів, боролася за свою незалежність. Це додає трагедії несподівано сповідальний відтінок, пов'язаний з особистою драмою Лейли.

На наш погляд, роман дещо обтяжений подробицями, конкретними часопросторовими маркерами про події. Атмосфера минулого і сучасності відтворюється в романі надзвичайно повно, з різкою глибиною. Нагадаємо, що історія людства відома нам Битвою народів, битвою під Ватерлоо, Аустерліцом. Цьому світовому божевіллю в романі Х. Хоссейні протистоїть упевненість в тому, що людина народжена не для того, щоб стати гарматним м'ясом.

Конфлікт, який розкриває Х. Хоссейні, лягає в основу структури тексту, тому маємо визначити та виявити суть конфлікту, це нерівний брак зброї й самолюбства. Контрастний супротив, різкий перехід від приватного до узагальненого, відрізняє стиль Х. Хоссейні. У романі простежується розгалуженість фабульних ліній, розкриваються долі багатьох героїв, через психологічні відчуття яких передаються історичні обставини Афганістану ХХ ст. У сучасному суспільстві України під час війни, військового та народного спротиву, постають нові питання.

Сучасний світ став тіснішим, релігійні та культурні представники по-різному сприймають стосунки між Богом і людиною, батьками й дітьми, чоловіком і дружиною, що ґрунтуються на різних уявленнях про права та обов'язки, свободу і вимушеність, рівність та ієрархію.

Між жіночими персонажами роману «Тисяча сяючих сонць» немає нічого спільного, вони живуть в різних умовах,

але поодинокі їм не вижити, не вистояти перед середньовічним деспотизмом і жорстокістю їхнього чоловіка, міста та навіть країни. Після смерті матері Маріам видали заміж за чоловіка, обраного батьком. За погано зварений рис Рашид силою змушував Маріам їсти важку холодну гальку, рот її був забитий цим камінням. Жіночий концепт у родині майже завжди передбачав тільки втілення біологічних задач: народження дітей та їхнє виховання.

Згодом Рашид приводить в дім другу дружину – Лейлу. Відносини у творі між жінками складні, героїні часто не розуміють одна одну, що викликано різними вихованнями, неоднаковими умовами життя, оскільки вони мають різне уявлення про головне і другорядне у світі.

Поряд йдуть у романі жіночі образи двох матерів. Матір Лейлі – Фариба, була прихильницею моджахедів. Відносини між матір'ю і дочкою були складними і напруженими, мати замкнулася у своєму відчаї. У романі письменник намагається «дослідити» складні любовні стосунки між чоловіком і жінкою, сімейні – між батьком і донькою, між матір'ю і донькою та ін.

Матір Маріам власними очікуваннями й сподіваннями перекладає на доньку свою нереалізовану мету – зайняти законне місце дружини, а не служниці (у коханого багатія Джаліля дружин було вже троє, дозволених шариатом), її мета – шлях до буденного щастя з чоловіком. Дідусь Маріам, узнавши про вагітність дочки, за традицією, соромливо відрикається від неї. Непередбачуваність дій персонажів, коли мати, «затягнув петлю на ший», поводить себе незрозуміло для пересічної більшості, пронизана несамовитим очікуванням звістки від доньки, яка тужить за увагою батька, коли донька, всю ніч чекає біля дома батька. А він боїться ввести незаконно народжену дочку у свій дім, боїться пересудів сусідів.

Слід звернути увагу на «голоси» жіночих образів для того, щоб усвідомити місце жінки в афганській культурі, слабкої, другорядної, підкореної чоловіку, інтелектуально неповноцінної, дружини-служниці. Матір наставляла Маріам, що у чоловіка завжди в усьому винна жінка. Душевна сила Маріам, що не впадає в очі, глибоко заховане співчуття і любов до батьків і до людей, непомітна у звичайних мирних умовах, проте по-справжньому виявляється у хвилини смертельної небезпеки, бо вона ніколи ні на кого не перекладає свої тяготи, ні з ким не ділиться своїм жалем, надіями, мріями. Життя не зламає її, а лише надасть форми.

Після невдалої втечі й Лейли, і Маріам перетворилися в очах Рашида як би в одну ганебну істоту, придатну лише на те, щоб зривати на ній злість. У кожній з головних жінок роману було одне життя на двох, але разом вони вистояли в складні часи.

Письменник у романі показує світлі, чисті й життєствердні відчуття в прагненні підняти людину над сірими, трагічними буднями війни та життя на тлі драматичних подій. Так письменник наголошує, що «сяйво тисяч сонць за стінами приховане».

Висновки. Колоритність образів, різноманітність художніх засобів, глибина проникнення в людську природу роблять роман Х. Хоссейні привабливим та цікавим, особливо близькою стає темі війни. Письменник відчуває глибокі тенденції мистецтва і культури, й акумулює їх у своїй творчості, намагається по-новому пізнати та зрозуміти дійсність афганського суспільства під час війни.

Розкриваючи феномен спротиву Маріам Х. Хоссейні окреслює традиційне – уразливе, незахищене і слабе місце в афганській культурі жінки, щоб вказати перспективу переходу від жертви до героїні. Самовідданість і непоказна мужність Маріам стають головним мірилом її особистості. А серце й душа Лейли сяють тисячею сонць.

У романі «Тисяча сяючих сонць» Х. Хоссейні підіймає проблеми моральності, загальнолюдські теми, до межі загострені обставинами війни, які постійно ставлять людину на грань між життям і смертю, страху і мужності, самовідданості й егоїзму, вірності й зради, бо у кожного афганця, як і зараз у кожного українця, життя повне горя, болю, суму, втрат. **Перспективи** подальших наукових пошуків можна зосередити навколо аналізу конфліктів роману «Той, хто біжить за вітром».

Література:

1. Hosseini Kh. *A Thousand Splendid Suns*. Bloomsbury, 2008, 432 p.
2. Imran M., Ismail S. M. Khaled Hosseini's women as modern archetypes: A study of obedient, resistant and empowered Afghan women. *Frontiers in Sociology*. 2022, Vol. 7. 1–10 pp.
3. Medley M. Relative unease: Khaled Hosseini discusses *And The Mountains Echoed*. Afterword. *National Post*. 2013. URL: <https://nationalpost.com/entertainment/books/khaled-hosseini>.
4. Pera M. Khaled Hosseini Discusses Unforeseen Consequences. *American Libraries*. 2013 URL: <https://americanlibrariesmagazine.org/blogs/the-scoop/khaled-hosseini-discusses-unforeseen-consequences>.
5. Smith W. Khaled Hosseini sets 'And the Mountains Echoed' against Afghan history. *Los Angeles Times*. 2013. URL: <http://articles.latimes.com/2013/may/23/entertainment/la-ca-jc-khaled-hosseini-20130526-story.html>.

Przykhodko V., Bozhko Yu. Afghan women in Khaled Hosseini's novel "A Thousand Splendid Suns"

Summary. One of the most prominent figures in modern literature is Khaled Hosseini, the author of the novels "A Thousand Splendid Suns", "The Kite Runner," and "And the Mountains Echoed." Khaled Hosseini is one of the contemporary American writers of Afghan origin. The aim of this article is to analyze the work of the renowned writer Khaled Hosseini in the context of the novel "A Thousand Splendid Suns" and to explore the uniqueness of his artistic creation and the portrayal of female characters in the novel. The novel "A Thousand Splendid Suns" is dedicated to all the women of Afghanistan. In the novel, H. Hosseini's main heroines are two women – Mariam and Laila – who, despite the centuries of civilization and advanced technology, find themselves in a powerless position in Afghanistan. The origins are insignificant, as both rich and poor women cannot safely venture out into the streets alone. Mariam and Laila are entirely different personalities, living in completely different worlds; their fates would have remained unrelated if not for the cruel war. The pages of the novel "A Thousand Splendid Suns" describe the world of the recent past, and the author clearly indicates where the plot unfolds. The narrative includes reflections on human experiences in past years and comparisons of how similar revolutionary ideas can lead to different paths and purposes of their realization. Khaled Hosseini offers us his vision of the world and his interpretation of events. The biographical fiction is merely an imitation of the real author's biography, as contemporary works engage in a dialogue with the literature of the past, where the author is not oriented towards

the reader but towards themselves. It is essential for the author to understand reality and attempt to grasp the nature of things. H. Hosseini's novel is incredibly tragic and enchantingly beautiful, much like an ancient tale. The process of perceiving the East in the West has gone through various stages – from themes of the Old Testament to the interest in Eastern world-cognition systems and general cultural heritage, and finally

to the revolutionary uprisings in Kabul. In a country devoid of historical experience, the contradictions of progress have manifested with particular acuteness – predation, speculation, cynical plundering – and everything flourished almost unimpeded until war broke out in the country.

Key words: Khaled Hosseini, "A Thousand Splendid Suns", war, ideological and artistic system, female characters.